

European Monitoring Centre
for Drugs and Drug Addiction

ECDC UN EMCDDA VADLĪNIJAS

Infekcijas slimību profilakse un kontrole intravenozo narkotiku lietotāju vidū

Kopsavilkums

Kopš HIV epidēmijas rašanās intravenozo narkotiku lietotāju vidē 20. gadsimta astoņdesmito gadu vidū daudzas Eiropas valstis ir guvušas būtiskus panākumus uz pierādījumiem balstītu pasākumu veikšanā, lai novērstu un kontrolētu infekcijas slimības intravenozo narkotiku lietotāju vidē. 20. gadsimta deviņdesmitajos gados ES valstis sāka izstrādāt kopīgas profilakses politikas HIV/AIDS, kā arī narkotiku un narkomānijas jomā. Pēdējo divdesmit gadu laikā profilakses un ārstēšanas pasākumi ir paplašinājušies un kļuvuši vērīgāki. Saskaņā ar ziņojumiem par 2009. gadu vairāk nekā puse aplēsto problemātisko opioīdu lietotāju saņēma aizstājējterapiju, un daudzas valstis ir izstrādājušas adatu un šļirču programmas ar pieaugošu izplatību. Dati no valstīm ar pareizi izveidotām uzraudzības sistēmām liecina, ka pēdējo desmit gadu laikā jaunu HIV infekciju skaits intravenozo narkotiku lietotāju vidū ir būtiski samazinājies lielākajā daļā ES valstu, bet ne visās valstīs.

Eiropas kaimiņvalstīs narkotiku injicēšana joprojām ir galvenais iemesls, kas izraisa uzņēmību pret asinīs pārnēsātām un citām infekcijas slimībām, tostarp HIV, B un C hepatītu, tuberkulozi, bakteriālām ādas un mīksto audu infekcijām un sistēmiskām infekcijām. Aplēses par intravenozo narkotiku lietotāju skaitu liecina, ka visās Eiropas valstīs ir lielas šo infekciju apdraudētu cilvēku grupas. Ja šīs infekcijas neapkaro, tās nopietni apgrūtina Eiropas veselības aprūpes sistēmas, rada smagas individuālas ciešanas un lielas ārstēšanas izmaksas.

Pierādījumi liecina, ka, izmantojot pragmatisku un sabiedrības veselības interesēm atbilstošu profilakses metodi, ir iespējams būtiski samazināt asinīs pārnēsājamu un citu infekciju izplatību intravenozo narkotiku lietotāju vidū. Profilakse ir iespējama un efektīva, ja to pareizi īsteno.

Septiņi galvenie ieteicamie pasākumi

Šīs uz pierādījumiem balstītās ECDC un EMCDDA kopīgās vadlīnijas apzina paraugpraksi infekcijas slimību profilaksē un kontrolē intravenozo narkotiku lietotāju vidū.

Pamatojoties uz labākajiem pieejamajiem pierādījumiem, ekspertu atzinumiem un paraugpraksi, ko izmanto ES/EEZ, ir jāveic turpmāk minētie galvenie pasākumi, ja iespējams – kombinācijās, lai nodrošinātu maksimālu profilaktisko efektu.

Galvenie pasākumi

Injekciju aprikojums – tīra narkotiku injicēšanas aprikojuma nodrošināšana un likumīga pieejamība, tostarp sterilu adatu un šļirci pietiekamas bezmaksas piegādes kombinētas daudzkomponentu metodes ietvaros, ko īsteno ar kaitējuma mazināšanas, konsultēšanas un ārstniecības programmu palīdzību.

Vakcinācija – A un B hepatīts, stingumkrampji, gripas vakcīnas un – jo īpaši HIV pozitīvām personām – pneimokoku vakcīna.

Narkotiku atkarības ārstniecība – opioīdu aizstājterapija un citas iedarbīgas narkotiku atkarības ārstniecības metodes.

Testēšana – brīvprātīga un konfidenciāla testēšana ar informētu piekrišanu attiecībā uz HIV, HCV (HBV nevakcinētām personām) un citām infekcijām, tostarp tuberkulozi, ir jāpiedāvā ikdienā un jāsaista ar norikojumu uz ārstēšanu.

Infekcijas slimību ārstniecība – pretvīrusu terapija, pamatojoties uz klīniskām indikācijām, tiem, kuri inficēti ar HIV, HBV vai HCV. Tuberkulozes ārstēšana aktīvos tuberkulozes gadījumos. Profilaktiska tuberkulozes terapija jāparedz latentiem tuberkulozes gadījumiem. Citu infekcijas slimību ārstēšana jāpiedāvā, ja tā ir klīniski nepieciešama.

Veselības veicināšana – veselības veicināšana, pievēršoties drošākiem injicēšanas paradumiem; seksuālā veselība, tostarp prezervatīvu lietošana; un slimību profilakse, testēšana un ārstēšana.

Mērķorientēta pakalpojumu sniegšana – pakalpojumi jākombinē, jāorganizē un jāsniedz atbilstoši lietotāja vajadzībām un vietējiem apstākļiem; tie ietver pakalpojumu sniegšanu, izmantojot pārvietojamus un stacionārus punktus, kur piedāvā narkotiku atkarības ārstniecību, kaitējuma mazināšanu, konsultēšanu un testēšanu, kā arī izsniedz norikojumus uz vispārējiem primārās veselības aprūpes un specializētiem medicīniskiem dienestiem.

Sinerģijas sasniegšana, kombinējot galvenos pasākumus

Nesen veikti pētījumi un sekmīgu profilakses programmu pieredze dokumentē pievienoto vērtību, ko nodrošina vairāku efektīvu pasākumu piedāvāšana vienās telpās un šo pasākumu kombinēšana atbilstoši pacienta vajadzībām, lai sasniegtu maksimālus rezultātus infekciju profilaksē.

Mērķauditorija

Šo vadlīniju mērķis ir palīdzēt politikas veidotājiem Eiropā, lai viņi varētu plānot atbilstošus un uz pierādījumiem balstītus, pragmatiskus un racionāli izstrādātus sabiedrības veselības pasākumus attiecībā uz infekciju profilaksi un kontroli intravenozo narkotiku lietotāju vidū. Tās ir paredzētas sabiedrības veselības programmu plānotājiem un lēmumu pieņēmējiem, kuri darbojas infekciju slimību, vispārējās sabiedrības veselības, atkarību, garīgās veselības, sociālo pakalpojumu un narkotiku kontroles jomā valsts un reģionālā līmenī.

Šīs vadlīnijas atbilst un papildina esošās ES līmeņa politikas narkotiku kontroles un infekcijas slimību jomā, un to mērķis ir sniegt vispārēju ieskatu par labāko pašreizējo kompetenci šajā jomā, papildinot iepriekš veikto darbu ar galveno pasākumu kombināciju apskatu. Arī šo vadlīniju pamatā ir pamatvērtības, ko nosaka sabiedrības veselības un cilvēktiesību principi, uz kuriem jābalstās, veicot profilakses darbu un sniedzot pakalpojumus.

Uz pierādījumiem balstītas vadlīnijas sabiedrības veselībai

Izpētes rezultāti, kas saistīti ar šīm vadlīnijām, tika izskatīti un novērtēti, pamatojoties uz medicīnas principiem, kas balstīti uz pierādījumiem un pielāgoti sabiedrības veselības sistēmā. Gatavojot šīs vadlīnijas, tika vispusīgi izvērtēti augsta līmeņa zinātniskie pierādījumi, un rezultāti tika papildināti ar ekspertu kompetenci un padomiem attiecībā uz sniegto labumu un kaitējumu. Izstrādājot šajā dokumentā piedāvātos galvenos pasākumus, tika izmantota arī paraugprakse un lietotāju atsauksmes.

Koordinācija valsts līmenī

Galveno pasākumu efektīvas izmantošanas priekšnoteikums ir sadarbība valsts un vietējā līmenī, kā arī nozaru koordinācija. Lai sekmīgi īstenotu minētos pasākumus, būtiski ir panākt vienprātību valsts līmenī un noteikt savstarpēji izpildāmus mērķus. Par mērķiem ir jāvienojas visu nozaru pārstāvjiem, jo īpaši tiem, kuri strādā ar intravenozo narkotiku lietotājiem.

Pasākumu pielāgošana valsts situācijai

Lai nodrošinātu, ka pasākumi ir vislabāk piemēroti intravenozo narkotiku lietotājiem, kā arī, lai novērstu un kontrolētu infekcijas slimības, problemātiskie narkotiku lietotāji un infekcijas ir pietiekami jāuzrauga valsts un reģionālā līmenī. Veiktie pasākumi ir pastāvīgi jānovēro un jānovērtē attiecībā uz reakciju, ietekmi, atbilstību un aptveršanas mērogu. Nepieciešami un izmaksu ziņā izdevīgi ir ieguldījumi atbilstošās uzraudzības sistēmās attiecībā uz narkotiku lietošanu un infekcijas slimībām.

Pierādījumi liecina, ka adatu un šļirču programmu un opioīdu aizstājējterapijas plašāks aptvērums attiecībā uz atsevišķu intravenozo narkotiku lietotāju ir efektīvāks nekā šaurāks aptvērums. Jātiecas nodrošināt, lai piedāvātie pakalpojumi atbilstu vietējām vajadzībām un pieprasījumam. Ja netiek apmierināts pieprasījums pēc adatu un šļirču apmaiņas pakalpojumiem vai ir ilgi jāgaida, lai ārstētos no narkotiku atkarības, tas liecina par neefektīvu profilakses darbu.